

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પંજાબ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

પોહલાસિંહ અને અન્યો.

૨૨ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૩

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દોરાયસ્વામી રાજુ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજીત પાસાયત]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ :

કલમ-૩૦૨ આર/ડબલ્યુ કલમ-૩૪-પીડિતાના મૃત્યુનું કારણ બનવા બદલ
ચાર આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે-ટ્રાયલ કોર્ટ વિલંબના આધારે
તેમાંથી બેને દોષિત ઠેરવે છે-૩૦૨૧૩૪-એ. એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં

અને આરોપી દ્વારા કથિત રીતે પસંદ કરવામાં આવેલા સમયને આધારે હાઈકોર્ટ દ્વારા ચુકાદો-એમ છતાં, તે સમય નથી પરંતુ કેસમાં અસ્પષ્ટ વિલંબ છે, જે સુસંગતતા છે-હાઈકોર્ટ દ્વારા પહોંચેલા નિષ્કર્ષને સમર્થન આપવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી-સવારે ૫:૩૦ વાગ્યે ઘટના બની હતી-ઘટનાના સમય વિશે હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો પ્રશ્ન કાલ્પનિક છે અને એક અનુમાન-હાઈકોર્ટનો ચુકાદો અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે-અપીલીય અદાલત દ્વારા એફ. આઈ. આર.-અપીલ-પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન દાખલ કરવામાં વિલંબ.

પ્રતિવાદીઓ અને અન્ય બે આરોપીઓને આઈ. પી. સી. ની કલમ-૩૦૨ હેઠળ ગુના માટે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદી પક્ષનો કેસ એ હતો કે સવારે લગભગ ૫:૩૦ વાગ્યે પીડબ્લ્યુ-૩, જે તેના ખેતરોની સિંચાઈ કરી રહ્યો હતો, અને પીડબ્લ્યુ-૨, જે નજીકમાં હતો, તેણે આરોપીને જોયો, જેમાંથી એક 'ઘોષ' થી સજ્જ હતો, જે ટ્યુબવેલ પર સૂઈ રહેલા પીડબ્લ્યુ-૨ના ભત્રીજા પર હુમલો કરી રહ્યો હતો. પીડબ્લ્યુ-૨ અને ૩ એ અવાજ ઉઠાવ્યો, જેના કારણે આરોપી ભાગી ગયો. પીડિતાનું ઘટનાસ્થળે જ મોત થયું હતું. ટ્રાયલ કોર્ટે ગુનામાં બે પ્રતિવાદીઓની ભાગીદારીના સંદર્ભમાં ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હતો અને તેમને દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ આર/ડબલ્યુ ૩૪ હેઠળ સજા ફટકારી હતી. અન્ય બે આરોપીઓને શંકાનો લાભ

આપવામાં આવ્યો હતો.જો કે, ઉચ્ચ અદાલતે એમ કહીને બંને પ્રતિવાદીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા કે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હતો; અને તે ખૂબ જ અસંભવિત હતું કે આરોપી હત્યા કરવા માટે દિવસનો સમય પસંદ કર્યો હોય. અસંતુષ્ટ, રાજ્યએ હાલની અપીલ દાખલ કરી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠેરવ્યું કે:1. જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવાથી ઉદ્ભવે છે તેનાથી ઓછી નથી.એવા કેસમાં કે જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવે છે, અપીલ અદાલત પર ફરજ મૂકવામાં આવે છે કે જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય ત્યાં પણ પુરાવાઓની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં આવે, જેનો હેતુ એ છે કે કોઈ પણ આરોપીએ કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં.[૯૯૮-જી-એચ, ૯૯૯-એ-બી)

ભગવાન સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૨) ૩ એસસી ૩૮૭; શિવાજી સહબરાવ બોબડે અને અબ્ર વિ.મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૧૯૭૩) ૨ એસ. સી. સી. ૭૯૩; રમેશ બાબુલા/દોશી વિરુદ્ધ ગુજરાત

રાજ્ય, (૧૯૯૬) ૯ એસ. સી. સી. ૨૨૫; જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૦) ૪ એસ. સી. ૧૧૪ અને પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ કામાઈ/સિંહ, (૨૦૦૩) એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૭૯૫ પર આધાર રાખ્યો હતો. દલીપ સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વિ. પંજાબ રાજ્ય, AIR (૧૯૫૩) SC ૩૬૪ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. તે સમય નથી, પરંતુ કેસમાં સમજાવી ન શકાય તેવો વિલંબ છે, જે સુસંગત છે. હાલના કેસમાં, ઘટના સવારે લગભગ ૫:૩૦ વાગ્યે બની હતી. સવારે લગભગ ૧૦.૪૫ વાગ્યે એફ. આઈ. આર. નોંધવામાં આવી હતી. પોલીસ ચોકી અને ઇલાકા મેજિસ્ટ્રેટ વચ્ચેનું અંતર લગભગ ૨૦ કિમી છે અને તે જ દિવસે બપોરે ૨.૪૦ વાગ્યે વિશેષ અહેવાલ ઇલાકા મેજિસ્ટ્રેટ સુધી પહોંચ્યો હતો. કમનસીબે, ઉચ્ચ અદાલત ધારણાઓ અને અનુમાનો પર નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે એફ. આઈ. આર. વિચાર-વિમર્શ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી. આવા નિષ્કર્ષને ટેકો આપવા માટે કોઈ સામગ્રી ન હતી. તેથી અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલયે એવું માનીને ખોટું કર્યું હતું કે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં અને વિશેષ અહેવાલ મોકલવામાં વિલંબ થયો હતો. [૧૦૦૦-બી-એચ]

૩. બીજી બાબત જે ઉચ્ચ અદાલત સાથે ખૂબ વજન ધરાવતી હોય તેવું લાગે છે તે ઘટનાનો સમય છે.ઉચ્ચ અદાલતે એક અનુમાનનો પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો છે કે શા માટે કોઈ વ્યક્તિ હત્યા કરવા માટે એક દિવસના વિરામનો સમય પસંદ કરશે.પ્રશ્ન કાલ્પનિક હોવાથી, તેનો જવાબ પણ કાલ્પનિક હશે.વ્યક્તિના મનમાં શું છે અને કોઈ વસ્તુ કરવાનું કારણ એ આરોપીના વિશેષ જ્ઞાનમાં રહેલું એક પાસું છે.જો ગુનાને ચળકતી રીતે સજા આપવી હોય તો સારી બાબતો વાસ્તવિક મૂલ્યાંકનને અનુરૂપ હોવી જોઈએ.[૧૦૦૧-એ-સી]

મિલર વિ. પેન્શન મંત્રી, (૧૯૪૭) ૨ તમામ ER ૩૭૩, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૪. હાઈકોર્ટના ચુકાદાની નબળાઈ એ હકીકત દ્વારા વધે છે કે તેણે પીડબ્લ્યુ-પના પુરાવાને કાઢી નાખવા માટે બે સહ-આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા પર ઘણો ભાર મૂક્યો છે.તે પુરાવાઓને દૂષિત તરીકે શોધવાનો આધાર ન હતો.નજરે જોનારા સાક્ષીઓએ આ ઘટનાનું ગ્રાફિક વિગતવાર વર્ણન કર્યું છે અને નાની વિસંગતતાઓ સિવાય કે જે કોઈ પણ રીતે ફરિયાદી પક્ષના સંસ્કરણને બગાડતી નથી, તેમની જુબાની 'બી "તીક્ષ્ણ ઉલટતપાસણી છતાં અડગ રહી છે.ટ્રાયલ કોર્ટે તેમના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરી હતી અને તેના પર કાર્યવાહી કરી હતી.તેનાથી વિપરીત, ઉચ્ચ અદાલતે પુરાવા શા માટે સ્વીકાર્ય ન હતા તે અંગે

કોઈ વાજબી કારણ દર્શાવ્યા વિના, તેને અવગણવાનું પસંદ કર્યું છે અને પુરાવાના મૂલ્યાંકન કરતાં અનુમાન અને અનુમાનો પર આધારિત ગુપ્ત ચુકાદા દ્વારા તેને અવિશ્વસનીય તરીકે વર્ણવ્યું છે.આમ, હાઈકોર્ટનો ચુકાદો અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવા પાત્ર છે.ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.[૧૦૦૧-ડી-એફ]

ફોજદારી અપીલની સ્પષ્ટતા:

ફોજદારી અપીલ નંબર ૯૦૭/૧૯૯૬.

ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૧૬-ડી. બી. માં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૨૧.૮.૯૫ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે બિમલ રોય જાડ અને સુશ્રી સુનીતા પંડિત.

નીરજ કે. જૈન, આદિત્ય કે. પ્રતિવાદીઓ માટે ચૌધરી, સંજય સિંહ, ભરત સિંહ અને ચુ. એસ. પ્રસાદ.

કોર્ટનો ચુકાદો **અરીજુત પાસાયત**, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો:પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રતિવાદીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાની શુદ્ધતા

પર સવાલ ઉઠાવતા પંજાબ રાજ્યએ આ અપીલ દાખલ કરી છે. પ્રતિવાદીઓ પર ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૦૩ હેઠળ દંડનીય અપરાધ કરવા બદલ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. શરૂઆતમાં, ચાર આરોપી વ્યક્તિઓ હતા. વિદ્વાન સેશન્સ જજ, ભટિંડાએ તેમના તારીખના ૨૯.૯.૧૯૯૪ ચુકાદા દ્વારા જણાવ્યું હતું કે વર્તમાન બે પ્રતિવાદીઓ ફોલા સિંહ અને બલ્કૌર સિંહ કલમ ૩૪ આઈ. પી. સી. સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ માટે દોષિત છે અને તેમને આજીવન કેદની સજા અને રૂ. ડિફોલ્ટ શરત સાથે દરેકમાં ૨,૦૦૦. અન્ય બે આરોપી એટલે કે રાજા સિંહ અને ગોગા સિંહને શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે દોષિત આરોપીઓએ તેમની સજાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવ્યા હતા, ત્યારે નિર્દોષ જાહેર કરાયેલા આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા અને દોષિત આરોપીઓની સજામાં વધારો કરવા માટે પુનરીક્ષણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

ટ્રાયલ દરમિયાન જાહેર કરાયેલ પ્રોસીક્યુશન વર્ઝન નીચે મુજબ છે:

૧૧.૬.૧૯૯૧ પર મંદીપ સિંહ (ત્યારબાદ 'મૃતક' તરીકે ઓળખાય છે) ને હત્યાનો ભોગ બનવું પડ્યું. આ ઘટના ઉપરોક્ત તારીખે સવારે લગભગ ૫:૩૦ વાગ્યે બની હતી. ૧૦મી અને ૧લી જૂન, ૧૯૯૧ની વચ્ચેની રાત દરમિયાન ફરિયાદી ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) અને અન્યની ખેતી હેઠળ કેટલીક

જમીનોની સિંચાઈ કરવામાં આવી રહી હતી.તે રાત્રે, મૃતક સી. મંદીપ સિંહ, જે ફરિયાદી ગુરમૈલ સિંહનો ભત્રીજો છે, તે સુખદેવ સિંહની નજીકની જમીનમાં ટ્યુબવેલ પાસે સૂઈ રહ્યો હતો.ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) અને અન્ય લોકો દ્વારા ખેતી કરવામાં આવતી જમીનમાં ખેતીનું કામ હાથ ધરવા માટે મૃત મંદીપ સિંહ સવારે ઉઠવાના હતા.તેથી, ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) તે સ્થળ તરફ ગયો જ્યાં મૃતક સૂઈ રહ્યો હતો.પાલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૩) ત્યારે ઘટના સ્થળની નજીક પોતાની જમીનની સિંચાઈ કરી રહ્યા હતા.જ્યારે ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) તે સ્થળની નજીક આવ્યો જ્યાં મૃતક સૂઈ રહ્યો હતો, ત્યારે તેણે જોયું કે બે આરોપી-પ્રતિવાદીઓ અને નિર્દોષ જાહેર કરાયેલા આરોપી ગોગા સિંહ મૃતકની નજીક 'ઘોપ' સાથે સજ્જ હતા, આરોપી-પોહલા સિંહ પછી મૃતકને પાઠ ભણાવવા માટે બૂમો પાડી હતી કારણ કે તેણે આરોપી-પોહલા સિંહની બહેન અમર કૌર સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધો વિકસાવ્યા હતા.ત્યારબાદ મૃતકો સાથે આ આરોપીઓએ પોતપોતાના હથિયારોથી વ્યવહાર કર્યો હતો.મૃતકને ૧૩ ઈજાઓ થઈ હતી.તે મૃતકને જોઈને, આમ હુમલો કરવામાં આવ્યો; ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) અને પાલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૩) એ અવાજ ઉઠાવ્યો.ત્યારબાદ આ હુમલાખોરો પોતપોતાના હથિયારો સાથે ભાગી ગયા હતા.ઈજાના કારણે મૃતકનું ઘટનાસ્થળે જ મોત થયું હતું. ત્યારબાદ, ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) શરૂઆતમાં તેના ભાઈ બલદેવ સિંહને જાણ કરવા માટે ગામ તરફ આગળ વધ્યો.ત્યારબાદ તે પોલીસ સ્ટેશન તરફ આગળ વધ્યો હતો. રસ્તામાં તે જલાલ બસ સ્ટેન્ડ પર

પોલીસ પેટ્રોલિંગ પાર્ટીને મળ્યો હતો. તેમનો અહેવાલ સવારે લગભગ ૧૦.૦૦ વાગ્યે નોંધવામાં આવ્યો હતો. આ અહેવાલ ડાયલપુરા પોલીસ સ્ટેશનમાં સવારે ૧૦.૪૫ વાગ્યે નોંધવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત ગુનાની નોંધણી અંગેનો વિશેષ અહેવાલ મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં આવ્યો હતો.ફૂલજેને તે જ તારીખે ૨.૪ વાગ્યે તે પ્રાપ્ત થયું હતું.પોલીસ ઘટના સ્થળે પહોંચી હતી અને મૃતદેહ અંગે તપાસ અહેવાલ તૈયાર કર્યો હતો.મૃતદેહને યોગ્ય રીતે પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો. ડૉક્ટરને તમામ ૧૩ ઇજાઓ જોવા મળી હતી.મૃત્યુનું કારણ મગજ જેવા મહત્વપૂર્ણ અંગો પર આઘાત અને રક્તસ્રાવ હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

આરોપી વ્યક્તિઓએ નિર્દોષતા અને ખોટી સૂચિતાર્થની દલીલ કરી હતી.ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં 'કોડ') ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસમાં જાહેર થયેલો તેમનો ચોક્કસ કેસ એ હતો કે ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) ના નજીકના સંબંધી બલકાર સિંહના કહેવા પર તેમને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યા હતા.તેઓએ દાવો કર્યો હતો કે આરોપી ગોગા સિંહ અગાઉ બલકાર સિંહ સાથે ખેતીમાં ભાગીદાર હતો અને પૈસાની વહેંચણીના મુદ્દે તેમની વચ્ચે વિવાદ હતો. મૃતક આતંકવાદીઓ અને લૂંટારાઓ સાથે સંકળાયેલો હતો અને સંભવત હરીફ ગેંગ દ્વારા તેની હત્યા કરવામાં આવી હતી અને તેઓ શંકાના આધારે ખોટી રીતે સામેલ થયા હતા.ટ્રાયલ કોર્ટને જાણવા મળ્યું કે બે આરોપીઓને દોષિત

ઠેરવવા માટે સામગ્રી પૂરતી નથી.બે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.તેઓ હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી રહ્યા હતા.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પોલીસને આ બાબતની જાણ કરવામાં અતિશય વિલંબ થયો હતો અને મેજિસ્ટ્રેટને વિશેષ અહેવાલ મોકલવામાં વધુ વિલંબ થયો હતો.ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) અનુસાર આ ઘટના સવારે ૫:૩૦ વાગ્યે બની હતી.તેમણે જણાવ્યું હતું કે ઘટના પછી તેઓ તેમના ભાઈ બલદેવ સિંહને જાણ કરવા ગામમાં દોડી ગયા હતા, જે મૃતકના પિતા છે.કાયદાને અમલમાં મૂકવા માટે માહિતી મેળવવા પર બલદેવ સિંહે ક્યા પગલાં લીધાં તે પુરાવા સૂચવતા નથી.ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) અનુસાર, તે અને બલદેવ સિંહ પોલીસ સ્ટેશન તરફ આગળ વધ્યા પરંતુ રસ્તામાં તેઓ જલારાજા ખાતે પેટ્રોલિંગ કરતી પોલીસ ટુકડીને મળ્યા પરંતુ ઊભા રહ્યા. એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવી હતી કે બલદેવ સિંહ તે મેદાન પર દોડી જશે જ્યાં તેમના પુત્રની હત્યા કરવામાં આવી હતી અને ત્યાંની પરિસ્થિતિની ખાતરી કરશે. તે પણ પુરાવા છે કે ગુરમૈલ સિંહ (પીડબ્લ્યુ ૨) પાસે એક ટ્રેક્ટર હતું.તે સમજાવવામાં આવ્યું ન હતું કે શા માટે તેણે અને બલદેવ સિંહે પોલીસ સ્ટેશન સુધીનું અંતર ટ્રેક્ટર દ્વારા કાપવાનો પ્રયાસ કર્યો ન હતો.તે પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે ગામમાં એક પોલીસ ચોકી હતી.પોલીસ પોસ્ટના બે પોલીસકર્મીઓએ ઇલાકાની બહાર પ્રભારી અધિકારી તરીકે રિપોર્ટ લેવાનો ઇનકાર કર્યો હોવાનો ખુલાસો પ્રથમ વખત કોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યો છે.જે ગામમાં આ ઘટના બની હતી તે ગામ અને પોલીસ સ્ટેશન વચ્ચેનું અંતર માત્ર ૯

કિમી છે.આ અંતર ટ્રેક્ટરનો ઉપયોગ કરીને પાર કરી શકાયું હોત.આ તમામ સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ હોવા છતાં, સવારે ૧૦.૪૫ વાગ્યે માહિતી નોંધવામાં આવી હતી. તે એક મજબૂત શંકા પેદા કરે છે કે વિચાર-વિમર્શમાં સમય પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

કહેવાતા સાક્ષીઓ પીડબ્લ્યુ ૨ અને ૫ ના પુરાવા પર મૃતક સાથેના સુધારા અને સંબંધોના આધારે હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.જ્યારે ગુરમૈલ સિંહે વધારાની ન્યાયિક કબૂલાત વિશે ખોટું નિવેદન રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તે અવિશ્વસનીય હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.તે સારમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ટ્રાયલ કોર્ટ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં ખોટી હતી.

તેનાથી વિપરીત રાજ્યનું વલણ એ હતું કે આપેલ પરિસ્થિતિમાં કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ કેવી પ્રતિક્રિયા આપશે તે કડક સૂત્ર દ્વારા નિર્ધારિત કરી શકાતું નથી.એફઆઈઆર દાખલ કરવામાં અથવા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં કોઈ અસામાન્ય અને અતિશય વિલંબ થયો ન હતો.આપવામાં આવેલ સમજૂતી બુદ્ધિગમ્ય છે અને તેનો સ્વીકાર થવો જોઈએ.એક અરજી એવી પણ લેવામાં આવી હતી કે પીડબ્લ્યુ ૫ ગુમમ સિંહના પુરાવાને ખોટી રીતે નકારી કાઢવામાં આવ્યા છે અને નિર્દોષ જાહેર કરાયેલા આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા માટે વધારાની ન્યાયિક કબૂલાત પર આધાર રાખવો જોઈએ.હાઈકોર્ટે આરોપીનું વલણ

સ્વીકાર્યું હતું.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હતો અને વધુમાં તે ખૂબ જ અસંભવિત હતું કે આરોપી હત્યા કરવા માટે એક દિવસનો સમય પસંદ કરશે, જો તે તેમનો ઈરાદો હતો.અનિવાર્યપણે આ તારણો સાથે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપી વ્યક્તિઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.વર્તમાન અપીલમાં, રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે અનુમાનો અને અનુમાનો પર કાર્યવાહી કરી હતી.સાક્ષીઓના પુરાવાઓની ચર્ચા કરવામાં આવી નથી અને પુરાવા કેવી રીતે દૂષિત છે તે બતાવવા માટે કંઈપણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.ઘટનાના સમય અને એફ. આઈ. આર. નોંધાવવા વચ્ચેના ટૂંકા ગાળાને ધ્યાનમાં રાખીને, એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં કોઈ વિલંબ થતો નથી, એવું ન કહી શકાય કે વિલંબ એટલો અસામાન્ય હતો કે કોઈ પણ શંકાને આકર્ષિત કરે.મેજિસ્ટ્રેટને અહેવાલ મોકલવામાં પણ કોઈ વિલંબ થયો ન હતો.જવાબમાં, આરોપી-પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે અમુક પરિબલોને અનુચિત મહત્વ આપવામાં ભૂલ કરી હતી, જેની હાઈકોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે અવગણના કરવામાં આવી છે.ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા સંબંધિત પાસાઓની નોંધ લેવામાં આવી છે અને આવા આદેશમાં દખલગીરીના મર્યાદિત અવકાશને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવી અયોગ્ય ગણાશે.જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરતી અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. સામાન્ય રીતે, નિર્દોષ જાહેર કરવાના

આદેશમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરીને આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે, તો તે દ્રષ્ટિકોણ જે આરોપી માટે અનુકૂળ હોય તે અપનાવવો જોઈએ. ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવા કરતાં ઓછી નથી.એવા કેસમાં કે જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવે છે, અપીલ અદાલત પર ફરજ મૂકવામાં આવે છે કે જ્યાં પણ આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય ત્યાં પણ પુરાવાઓની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં આવે, જેથી કોઈ પણ આરોપીએ કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં તે નક્કી કરી શકાય.(ભગવાન સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી. જુઓ.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૨) ૩ એસસી ૩૮૭.નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામેની અપીલને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલ અદાલત દ્વારા અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે આવું કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી.જો વિવાદિત ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે ગેરવાજબી હોય, તો તે દખલગીરીનું અનિવાર્ય કારણ છે.આ પાસાઓને આ અદાલતે શિવાજી સાહેબરાવ બોબડે અને અબ્ર વિ. માં પ્રકાશિત કર્યા હતા.મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૧૯૭૩] ૨ SCC ૭૯૩, રમેશ બાબુલા/દોશી વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય, [૧૯૯૬] ૯ SCC ૨૨૫, જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, JT (૨૦૦૦) ૪ SC ૧૧૪ અને પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ કર્નેલ સિંહ, (૨૦૦૩) AIR SCW ૪૦૬૫.

આપણે એ પણ અવલોકન કરી શકીએ છીએ કે સાક્ષીઓ નજીકના સંબંધીઓ છે અને પરિણામે પક્ષપાતી સાક્ષીઓ છે, તેના પર આધાર રાખવો જોઈએ નહીં, તેમાં કોઈ તથ્ય નથી. આ અદાલતે દલીપ સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી. માં આ સિદ્ધાંતને ફગાવી દીધો હતો. પંજાબ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૫૩) એસ. સી. ૩૬૪ જેમાં વકીલોના સભ્યોના મનમાં એવી છાપ પર આશ્ચર્ય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યું હતું કે સંબંધીઓ સ્વતંત્ર સાક્ષી નથી. વિવિધ બોઝ દ્વારા બોલતા, જે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"અમે હાઈકોર્ટના વિદ્વાન ન્યાયાધીશો સાથે સહમત થવામાં અસમર્થ છીએ કે બે સાક્ષીઓની જુબાનીને સમર્થનની જરૂર છે. જો આવા નિરીક્ષણનો પાયો એ હકીકત પર આધારિત છે કે સાક્ષીઓ મહિલાઓ છે અને સાત પુરુષોનું ભાગ્ય તેમની જુબાની પર ટકેલું છે, તો આપણે આવા કોઈ નિયમ વિશે જાણતા નથી. જો તે કારણ પર આધારિત હોય કે તેઓ મૃતક સાથે ગાઢ સંબંધ ધરાવે છે, તો અમે સહમત થઈ શકતા નથી. આ ઘણા ફોજદારી કેસોમાં સામાન્ય ભ્રાંતિ છે અને જેને આ અદાલતની અન્ય ખંડપીઠે 'રામેશ્વર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય', AIR

(૧૯૫૨) SC ૫૪ p.૫૯. જો કે, અમે જોઈએ છીએ કે તે કમનસીબે હજુ પણ ચાલુ રહે છે, જો અદાલતોના ચુકાદાઓમાં નહીં, તો કોઈપણ રીતે વકીલની દલીલોમાં.

આ પાસાઓ તાજેતરમાં કર્નેલ સિંહના કેસમાં (ઉપરોક્ત) પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે.હાઈકોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર, એફઆઈઆર દાખલ કરવામાં અસામાન્ય વિલંબ થયો હતો. આ ઘટના સવારે સાડા પાંચ વાગ્યાની આસપાસ બની હતી.સવારે લગભગ ૧૦.૪૫ વાગ્યે એફ. આઈ. આર. નોંધવામાં આવી હતી. વિશેષ અહેવાલ તે જ દિવસે બપોરે ૨.૪૦ વાગ્યે ઇલાકા મેજિસ્ટ્રેટ સુધી પહોંચ્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતને જાણવા મળ્યું કે સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટને એફ. આઈ. આર. મોકલવામાં અસામાન્ય વિલંબ થયો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે કાનૂની પુરાવા કરતાં અનુમાન પર વધુ કાર્યવાહી કરી હોવાનું જણાય છે.માત્ર એટલા માટે કે માહિતી આપનાર અને મૃતકના પિતાએ પોલીસ સ્ટેશન જવા માટે ટ્રેક્ટરનો ઉપયોગ કરવાનું પસંદ કર્યું ન હતું, તે શંકાસ્પદ સંજોગો ન હોઈ શકે.તે માત્ર રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું છે કે માહિતી આપનાર પાસે ટ્રેક્ટર હતું.ટ્રેક્ટર ઉપયોગી સ્થિતિમાં હતું તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા નથી.જો તે ઉપયોગી સ્થિતિમાં હોય તો પણ, એક સમયે ૯ કિમીનું અંતર કાપવા માટે ટ્રેક્ટરનો ઉપયોગ કરીને પોતાના પુત્ર અને અન્ય નજીકના સંબંધીને ગુમાવનાર વ્યક્તિની માનસિક સ્થિતિ હાઈકોર્ટની નજરથી દૂર થઈ ગઈ છે.કોઈ વ્યક્તિ પોલીસ

સ્ટેશનમાં જવા માટે જાહેર પરિવહન સુવિધાનો લાભ લે તે અસામાન્ય નથી.પોલીસ ચોકીમાં કેસ ન નોંધાવવા અંગે ઘણું કહેવામાં આવ્યું છે.તે કેમ કરવામાં આવ્યું નથી તે અંગે સમજૂતી આપવામાં આવી છે.ઉચ્ચ અદાલતે તેને ખૂબ જ હળવાશથી ફગાવી દીધી હતી.કમનસીબે, ઉચ્ચ અદાલત ધારણાઓ અને અનુમાનો પર નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે એફ. આઈ. આર. વિચાર-વિમર્શ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી.આવા નિષ્કર્ષને ટેકો આપવા માટે કોઈ સામગ્રી ન હતી.પોલીસ ચોકી અને ઈલાખા મેજિસ્ટ્રેટ વચ્ચેનું અંતર લગભગ ૨૦ કિમી છે. વિશેષ અહેવાલ થોડા કલાકોમાં મેજિસ્ટ્રેટ સુધી પહોંચ્યો હતો.તે પોતે શંકાસ્પદ સંજોગો નથી.ઉચ્ચ અદાલતે ધ્યાનમાં લીધું નથી કે અંતર ૨૦ કિમી છે. વધુમાં, તપાસ અધિકારીને કોઈ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો ન હતો કે અહેવાલને મેજિસ્ટ્રેટ સુધી પહોંચવામાં ૩ કલાક કેમ લાગ્યા.જો આવો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હોત, તો તપાસ અધિકારી વિલંબ, જો કોઈ હોય તો, તે સમજાવવાની સ્થિતિમાં હોત. તપાસ અધિકારી પાસેથી જવાબ માંગ્યા વિના, તે કહેવા માટે ખુલ્લું નથી કે અહેવાલ મોકલવામાં વિલંબ થયો હતો.નહિંતર, સંબંધિત સાક્ષીઓ પાસેથી કોઈ સમજૂતી માંગવામાં ન આવે તેવી બાબતના સંદર્ભમાં પ્રતિકૂળ તારણ કાઢવામાં આવશે.તે સમય નથી, પરંતુ કેસમાં સમજાવી ન શકાય તેવો વિલંબ છે, જે સુસંગતતા છે.તેથી અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે ઉચ્ચ અદાલતે એવું માનીને ખોટું કર્યું હતું કે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં અને વિશેષ અહેવાલ મોકલવામાં વિલંબ થયો હતો.

એક અન્ય બાબત જે ઉચ્ચ અદાલત સાથે ખૂબ વજન ધરાવતી હોય તેવું લાગે છે તે ઘટનાનો સમય છે.ઉચ્ચ અદાલતે એક અનુમાનનો પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો છે કે શા માટે કોઈ વ્યક્તિ હત્યા કરવા માટે એક દિવસના વિરામનો સમય પસંદ કરશે.કારણ કે પ્રશ્ન કાલ્પનિક છે અને તેનો જવાબ પણ કાલ્પનિક હશે.વ્યક્તિના મનમાં શું છે અને કોઈ વસ્તુ કરવાનું કારણ એ આરોપીના વિશેષ જ્ઞાનમાં રહેલું એક પાસું છે.ફરિયાદી પક્ષે બચાવ પક્ષ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા દરેક કાલ્પનિક પ્રશ્નને પૂર્ણ કરવો જોઈએ નહીં.જો ફરિયાદી પક્ષે દરેક કાલ્પનિક અરજીને પહોંચી વળવાની જરૂર હોય, તો તે ન્યાયના માર્ગને ભટકાવવાનો સ્પષ્ટ કેસ હશે.જો ગુનાને ચળકતી રીતે સજા આપવી હોય તો સારી બાબતો વાસ્તવિક મૂલ્યાંકનને અનુરૂપ હોવી જોઈએ.લોર્ડ ડેનિંગે મિલર વિ. પેન્શન મંત્રી, (૧૯૪૭) ૨ ઓલ ઈ. આર. ૩૭૩ માં અવલોકન કર્યું હતું તેમ, જો તે ન્યાયના માર્ગને વિચલિત કરવાની કાલ્પનિક શક્યતાઓને સ્વીકારે તો કાયદો સમુદાયનું રક્ષણ કરવામાં નિષ્ફળ જશે.ઉચ્ચ અદાલત તેના સંપૂર્ણ પરિપ્રેક્ષ્યમાં પુરાવાને સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે અને વિશિષ્ટ તર્ક દ્વારા પુરાવાને ઘટાડી દીધો છે.ન્યાયિક મૂલ્યાંકનની અસ્પષ્ટ શોધ થઈ શકતી નથી.હાઈકોર્ટના ચુકાદાની નબળાઈ એ હકીકત દ્વારા વધે છે કે તેણે પીડબ્લ્યુના ૫ પુરાવાને નકારી કાઢવા માટે બે સહ-આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા પર ખૂબ ભાર મૂક્યો છે.તે પુરાવાઓને 'દૂષિત' તરીકે શોધવાનો આધાર ન હતો.નજરે જોનારા સાક્ષીઓએ આ ઘટનાનું ગ્રાફિક

વિગતવાર વર્ણન કર્યું છે અને નાની વિસંગતતાઓ સિવાય કે જે કોઈ પણ રીતે ફરિયાદી પક્ષના સંસ્કરણને બગાડતી નથી, તેમની જુબાની તીક્ષ્ણ કોસ એક્ઝામિનેશન છતાં અચળ રહી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે તેમના પુરાવાઓની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરી હતી અને તેના પર કાર્યવાહી કરી હતી.તેનાથી વિપરીત, ઉચ્ચ અદાલતે પુરાવા શા માટે સ્વીકાર્ય ન હતા તે અંગે કોઈ વાજબી કારણ દર્શાવ્યા વિના, તેને અવગણવાનું પસંદ કર્યું છે અને તેને અવિશ્વસનીય તરીકે વર્ણવ્યું છે. પુરાવાના મૂલ્યાંકન કરતાં સનસનાટીભર્યા અને અટકળો પર આધારિત ગુપ્ત ચુકાદા દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે તેને નકારી કાઢ્યો છે.તે સ્થિતિ હોવાથી, અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે હાઈકોર્ટનો ચુકાદો અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવા પાત્ર છે જેને અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ.ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.અપીલને મંજૂર કરવામાં આવે છે.જામીન પર રહેલા પ્રતિવાદીઓને બાકીની સજા ભોગવવા માટે કસ્ટડીમાં આત્મસમર્પણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*